KORTE MEDEDEELINGEN

VAN

P. HAVERKORN VAN RIJSEWIJK.

HANS OF JAN VAN DE VELDE.

AN dezen kunstenaar-schoonschrijver is nog te weinig bekend. Algemeen wordt aangenomen dat hij na zijn vertrek uit Antwerpen zich vestigde te Rotterdam, en dat daar zijn zoon JAN VAN DE VELDE de graveur geboren is. Het eerste nu is onjuist en het tweede onzeker.

In het trouwboek der Gereformeerde gemeente te Rotterdam vond ik de volgende aantekening: „1592, 21 Juni. HANS VAN DEN VELDE, *J. G. van Antwerpen, woont te Delft, met* MAIJKEN VAN BRACHT, *J. D. van Thurnhout, woont ant martvelt. — Getrouwt den 5 july.*”

Dat hier van den schoonschrijver sprake is, het blijkt uit de volgende notarieele acte van den notaris J. SIJMONSZ. te Rotterdam (Protocol. D VI f 36).

„Op 17 Februari 1598 — JAN VAN WAESBERGHE, *boeckverkooper ende* MARGRETA VAN BRACHT, *zijne vrouw, ende* PHILIPS DE GRAUW, *boeckverkooper, met* BARBARA VAN BRACHT, *zijne vrouw, ende* JAN VAN DEN VELDE, *schoolmeester, met* MARIA VAN BRACHT, *alle wonende te Rotterdam, voor henselven en hen sterck makende voor* PIETER VAN BRACHT, *haer broeder, alle kinderen van* PIETER VAN BRACHT *ende* HEIJLTGEN MATHEUSD^R VAN POSTELE, *ende oversulcx erfgenamen van* GOIJVAERT VAN POSTELE, *haere grootvader — machtigen* JAN VAN EIJCK, *woonend in de vrijheijt van thurnhout, om voor hen ten behoeve van* FREDERIK DARGEN, *woenend in de vrijheijt van thurnhout, over te nemen van het hun competeerend gedeelte in de hoeve, landen, heijde ende weijde, daeraen behoorend, genaemt de groote hoeve gelegen bij thurnhout.*”

Waarschijnlijk was zijn huwelijk oorzaak dat HANS VAN DEN VELDE zich weldra te Rotterdam vestigde. De opgaaf in OBREEN's *Archief* D. VII. p. 113, dat JAN VAN DE VELDE Jr. in 1593 zou geboren zijn, kan nu vermoedelijk in zoover worden aangevuld dat hij niet vóór April van dat jaar geboren is en het eerste kind zijner ouders is geweest. Doch het blijft onzeker of HANS VAN DE VELDE toen reeds te Rotterdam was gevestigd, en zijn zoon daar geboren werd. De doopboeken te Rotterdam, beginnend met October 1617, en die te Delft, beginnend één jaar vroeger, kunnen geen zekerheid in deze quaestie geven.

Ter aanvulling diene nog, dat „Mr. HANS VAN DEN VELDE” op 8 November 1600 met zijn zwager PHILIPS DE GRAUW werd geordonneerd tot voogd over de nagelaten kinderen van „MARGRIET VAN BRACHT daer vader aff is JAN VAN WAESBERGE.” (Voogdijboek I No. 778).

PORTRET VAN GILLIS D'HONDECOETER EN ZIJN VROUW.

Op 24 Januari 1639 verscheen — blijkens zijn protocol — bij VRANK JACOBS, notaris te Rotterdam, „d'eersame monsr. ABRAHAM DE VRIJES, meester „schilder, jegenwoordich resideerende binnen dese stede Rotterdam”, waar hij in dat jaar den heer ADRIAEN ADRIAENSZ. VROESEN portretteerde (zie Cat. Mus. Boijmans). Hij machtigde „YSAACK DE VRIJES, zijnen broeder, woenend tot „Amsterdam” om in zijn naam „van de weduwe & erfgenaemen van Sr. „HONDECOERTTE schilder gewoont hebbende & overleeden tot Amsterdam te innen & „ontfangen de somme van 160 gld., — die hem constituant zoo hij verclaerde is „competeerend vant schilderen van twee contrefaictsels van voors. Sr. HONDECOERTTE „& ANNA SPIERINGS zijn huijsvrouw, of in cas van weigering.... nae hem te „nemen de voors. twee geschilderde contrefaictsels.”

De naam der vrouw bewijst dat ABRAHAM DE VRIES het portret maakte van den schilder GILLIS D'HONDECOETER, die 2 Maart 1628 huwde met ANNA SPIERINGS en in September 1638 overleed. Wie kent deze portretten?

WILLEM VAN DE VELDE DE JONGE.

Bekend is, dat WILLEM VAN DE VELDE de jonge, vier en een half jaar na zijn eerste ongelukkig huwelijk met PIETERNELLA LE MAIRE, in het laatst van December 1656 trouwde met MAGDALENA WALRAVENS. Mr. A. D. DE VRIES Az. deelde uit het register der Huwelijksproclamaties van de Gereformeerde kerk te

Amsterdam hun ondertrouw op 23 December 1656 mede. De bruidegom (oud 23 jaren¹⁾) werd vergezeld door zijn vader WILLEM VAN DE VELDE den oude; de bruid, oud 21 jaren, door haar moeder MARIA VAN DE WERF. DE VRIES vergat mede te deelen de kanteekening „*de coster WINCKELMAN verclaert des „vaders consent van haer zijde.*”

In een vorig nummer werd medegedeeld dat eene dochter van W. VAN DE VELDE Jr., SARA, op 18 Augustus 1671 te Amsterdam werd gedoopt, en in 1707 te Londen trouwde met den hoogbejaarden schilder SIMON DU BOIS. Zij was echter niet het eenige kind van W. VAN DE VELDE Jr. Op 18 April 1658 werd gedoopt zijn dochter MARIA. Getuigen waren CORNELIS VAN LEEUWEN en MARIA VAN WALRAVEN; de eerste was familie van zijne moeder JUDICK VAN LEEUWEN, de tweede de moeder van zijne vrouw.

Op 1 Juni 1663 liet hij weder eene dochter doopen: JUDICK genaamd naar zijn moeder. Getuigen waren CORNELIS WALRAVEN, een bloedverwant van zijn vrouw en AELTJE DE PIERE.

Deze twee kinderen werden gedoopt in de Oude kerk. Het derde kind werd in de Zuiderkerk gedoopt op 4 September 1667 en WILLEM genoemd hetzij naar den vader of den grootvader. Getuigen waren: JAN DE PIERE en MARIA VAN DE WERF, beiden familie van de moeder, want JAN DU PIRE was gehuwd met AELTJE VAN DER WERVE (of DE WERF).

Waren deze drie kinderen gedoopt in de Gereformeerde kerk, het vierde kind werd gedoopt in de Roomsch-Katholieke kerk Geloof, Hoop en Liefde, op 18 Augustus 1671. Het is de reeds vermelde SARA. Getuigen waren WILLEM's broeder de schilder ADRIAEN VAN DE VELDE en zijn moeder JUDITH VAN LEEUWEN.

ADRIAEN VAN DE VELDE had een Roomsch-Katholieke vrouw getrouwd, en diens zes kinderen werden in katholieke kerken gedoopt. Bij den doop van zijn eerste kind PETRUS op 15 Januari 1658 was zijn moeder JUDITH VAN LEEUWEN getuige; bij den doop van zijn tweede kind JUDICK op 10 Juni 1659 was dat WILLEM VAN DE VELDE, die ook getuige was bij het vijfde kind ALEIDA op 17 Mei 1667. En op 15 Februari 1670 liet ADRIAEN zijn zesde en laatste kind ADRIAEN doopen in dezelfde kerk, waarheen WILLEM anderhalf jaar later zijn dochter SARA bracht.

Al is de WILLEM VAN DE VELDE, die op 10 Juni 1659 in de Katholieke kerk 't Boompje en op 17 Mei 1667 in de Katholieke kerk Star als doopgetuige fungeerde, W. VAN DE VELDE de jonge en niet zijn vader, toch wekt het eenige verwondering, dat hij, die drie kinderen in de Gereformeerde kerk liet doopen,

1) Hij werd op 18 December 1633 gedoopt in de Hooglandsche kerk te Leiden.

het vierde kind bracht naar een Katholieke kerk. Een en ander wijst op een omkeer op godsdienstig gebied, waaraan zijn broeder ADRIAEN, die getuige was bij den laatsten doop wellicht niet vreemd is. Kan dit niet medegewerkt hebben tot zijn besluit om naar Londen te verhuizen vooral omdat zijn broeder ADRIAEN overleden was?

Grooter belang heeft echter de ontdekking der geboorte van zijn zoon WILLEM. WALPOLE, of liever VERTUE, wiens aantekeningen door WALPOLE werden geredigeerd en gedeeltelijk uitgegeven, zegt (*Anecdotes of Painting* D. II bl. 141) dat WILLEM VAN DE VELDE Jr. een zoon had „*a painter of the same style who made good copies from his father's works, but was otherwise no considerable performer*”, en dat diens portret, door WISSING geschilderd, in het bezit van SARA was. Tot dusver was het bestaan van dien derden WILLEM VAN DE VELDE nog een weinig problematiek. Uit het testament van SIMON DU BOIS ¹⁾ bleek echter reeds dat na den dood van WILLEM VAN DE VELDE de jonge (overleden op 6 April 1707) MAGDALENA WALRAVENS te Londen bleef wonen met één zoon en ééne dochter, daar DU BOIS aan ieder 15 pond legateerde voordén rouw. Die dochter schilderde ook zoo wat, want DU BOIS legateert aan zijn vrouw „*een kleijn fruijstuckie dat mijn wijfs suster heeft gecopieert.*”

En nu het zeker is, dat W. VAN DE VELDE Jr. één zoon heeft gehad, WILLEM, die in 1708 te Londen woonde en toen omstreeks 41 jaren oud was, is er geen reden om te twijfelen aan VERTUE's bericht, dat deze 't werk van zijn vader nabootste. Veeleer helpt dit het feit verklaren, dat er verscheidene schilderijen worden gevonden, vooral in Engeland, welke op naam van W. VAN DER VELDE Jr. gaan, maar diens qualiteiten missen.

Meer en meer blijkt dat op het einde der 17^e en in het begin der 18^e eeuw te Londen een aantal Hollandsche schilders woonden, die den kost verdienden met het nabootsen van de vermaardste Hollandsche kunstenaars. SIMON DU BOIS maakte WOUWERMANNETJES, en W. VAN DE VELDE III marines van W. VAN DE VELDE II.

REINIER HALS.

De zeer korte mededeelingen van Dr. A. VAN DER WILLIGEN omtrent dezen schilder zijn reeds gebleken onjuist te zijn. Hij zegt dat REINIER geboren werd in 1627 en trouwde met eene MARGARETHA LODEWIJCX. Dr. A. BREDIUS gaf bij zijne aantekeningen op het Schildersregister van JAN SIJSMUS ²⁾ een

¹⁾ *Oud-Holland* XVII bl. 185.

²⁾ *Oud-Holland* VIII bl. 12.

uittreksel uit eene te Amsterdam op 10 Juli 1663 gepasseerde acte, waarin REINIER HALS zegt 33 jaren oud te zijn, en waerbij zijn vrouw LIJSBETH GROEN tegeuwoordig was.

De opgaven van DE VRIES werden hierdoor bevestigd, nl. de doop van twee zonen van REINIER HALS en LIJSBET PIETERSZ. GROEN te Amsterdam: REINIER op 1 Mei 1663 en PIETER op 17 October 1668.

Tusschen deze twee behoort nog te worden opgenomen de zoon JACOBUS, die op 12 Mei 1666 werd gedoopt, gelijk de twee anderen in de Nieuwe kerk. Getuigen bij dezen doop waren MARIA GROEN en JAN HACKER, hoogstwaarschijnlijk de schilder JAN HACKAERT.

In October 1659 woonde REINIER HALS reeds te Amsterdam en op 18 Febr. 1671 waren hij en zijn vrouw doopgetuigen aldaar (DE VRIES.)

CORNELIS KICK.

HOUBRAKEN zegt dat CORNELIS, zoon van SIJMON KICK en STIJNTGE CORNELISdr. DUIJSTER, te Amsterdam geboren werd in 1635. Dit wordt bevestigd door het Doopregister der Oude kerk.

Op 12 Maart 1634 lieten SIJMON KICK en STIJNTGE CORNELIS, in tegenwoordigheid van DIRK DUISTER, WILLEM DUISTER en BARBER CORNELIS een zoon doopen, die CORNELIS werd genoemd. Deze stierf echter spoedig, en op 17 Mei 1635 noteerde de koster den doop van CORNELIS, zoon van SIJMON KICK en STIJNTGE CORNELIS, waarop 31 Aug. 1636 de doop volgde van hun zoon WILLEM.

WILLEM SCHELLINKS.

DE VRIES noteerde, dat WILLEM SCHELLINKS en zijne vrouw MARIA NEUS op 22 Augustus 1669 ieder aan den notaris FRIESMA te Amsterdam een couvert overhandigen, inhoudende hun testament. Zonderling, het geschiedde op denzelfden dag, waarop de koster van de Oude kerk noteerde den doop van WILLEM, zoon van WILLEM SCHELLINKS en MARIA NEUS, waarbij DANIEL SCHELLINKS getuige was.